

Politik Bilim

“Bilgi toplumu stratejisi” (3)

Aykut Göker

“**Turkey: Informatics and Economic Modernization**” başlıklı Ana Plân ile “**enformasyona dayalı bir ekonomi tesis edilmesinin**” istendiğini belirtmişim. Burada kastedilenin, aslında, “**enformasyon toplumunun tesisi**” olduğu söylenebilir. Avrupa Yaşam ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Vakfı’nın “**Knowledge society barometer**” başlıklı raporunda belirtildiği gibi (2004), bu kavramı ilk kullanan 1970’lerin başında Yojeni Masuda’dır. Ama, benzer kavramlar, zâten, 1950’li, 1960’lı yıllarda tartışılmaktaydı. Harvard Üniversitesi’nden Daniel Bell 1959’da “**sanayi sonrası toplum**” kavramını ortaya atmış; 1979’da buna “**enformasyon toplumu**” demişti. Basitleştirerek söylersek, bu kavram, ekonomik faaliyetlerde, özellikle üretimde, **enformasyon** ve **telekomünikasyon teknolojilerinin** merkezî role sahip bulunduğu bir toplumu anlatır.

ÜRETİMDE MERKEZİ ROL...

Anılan teknolojilerin üretimde merkezî bir rol oynamasının, dolayısıyla, enformasyon toplumunun göstergesi nedir? Büro ve evlerimizin Internet’e bağlı bilgisayarlarla donatılmış olması ya da çantasında bilgisayar taşıyan insan sayısının artması mı? Hayır, asıl gösterge, **üretim makinaları ve üretim hatlarının** ileri esnek otomasyon için bilgisayarlarla donatılmış olmasıdır. Ayrıca, araştırma, ürün ve üretim yöntemleri geliştirme, tasarım ve tasarım doğrulama süreçlerinde; tedarik, stok ve finansman yönetiminde; pazarlamada bu teknolojilerin oynadığı rolün büyüklüğü de belirleyici bir göstergedir. Bu rol, sanayi kuruluşlarının farklı coğrafyalara dağılmış araştırma, üretim, satış ve satış sonrası teknik hizmet birimlerini, yine bu teknolojilerden yararlanarak ‘**uzaktan kontrol**’ edebilmelerinde de görülür. Ama, bu teknolojilere atfedilen asıl rol, bunların ‘**prodüktivitenin / üretkenliğin**’ (MPM’nin kullandığı terimle ‘**verimliliğin**’) artmasındaki etkilerinin büyüklüğünden kaynaklanır. Verimliliği artırabilmek rekabet gücü kazanmak demektir. Pazar ekonomilerinde meselenin özü de budur.

O hâlde, enformasyon toplumunun tesisine yönelik bir plânın ne ölçüde başarılı olduğunu anlayabilmek için, verimlilik artışlarında teknolojinin rolünü de yansıtan ‘**toplam faktör verimliliği (TFV)**’ göstergelerine, diğer ülkelerdekiler ile karşılaştırmalı olarak bakmak gerekir.

1995-2003 döneminde, verilerine ulaşılabilen 19 OECD ülkesinden 11’inde (ABD, Almanya, Avustralya, Birleşik Krallık, Finlandiya, Fransa, Kanada, İrlanda, İsveç, Portekiz ve Yunanistan) TFV’deki yıllık artış %1’in üstünde olmuştur. Bu oran İrlanda’da %4’ün üzerindedir. İrlanda’yı Finlandiya (%2,7-% 2,2) ve Yunanistan (% 2) izlemektedir. Yıllık artış, dört ülkede (Avusturya, Belçika, Japonya ve Yeni Zelanda) % 1- %0,5 arasında; iki ülkede (Danimarka ve Hollanda) %0,4 ile sıfır arasında değişmektedir. Yalnızca İspanya ve İtalya’da TFV düşmüştür; ancak, bu düşüş binde 2 mertebesinde.

TÜRKİYE’DE “NEGATİF GELİŞME”...

OECD ülkelerinde TFV’de görülen bu artışların, önemli ölçüde, enformasyon ve telekomünikasyon teknolojilerindeki gelişmelerin mal ve hizmet üretim ve dağıtım yöntemlerine ve üretilen ürünlere yansıtılmasından kaynaklandığı bilinmektedir. Oysa, MPM’nin “İmalat Sanayi İçin Toplam Faktör Verimliliği İndeksinin Geliştirilmesi” çalışmasının sonuçlarına göre, 1994-2001 yılları arasında Türkiye İmalât Sanayiinde TFV, kümülâtif olarak, %8,3 düşmüştür. Bu, yıllık olarak, ortalama %1,2’lik düşüşe denk gelmektedir. Aynı çalışmada belirtildiğine göre; düşüş, “bu yıllar arasında gerek yatırımların

yetersizliği ya da meydana gelen yıpranmaların yatırımlar ile telâfi edilememesi nedeniyle **%4,7'lik bir negatif teknolojik gelişmenin** ürünüdür.”

Demek, sadece, “kilit teknolojileri uluslararası rekabete açık pazar politikalarıyla temin etmekle” teknolojik gelişme sağlanamıyor; enformasyon toplumu olunamıyor. Sanayinin kendisini yenileyecek yatırımlara yönelmesi için, önce, buna uygun iklim yaratılmalı. Bu yatırımların da sadece ‘verimliliğin yükselmesinde kritik role sahip teknolojilerin iyi bir kullanıcısı olmak’ için değil; aynı zamanda ‘üreticisi de olmak’ için yapılması gerekir. Dünya pratiği taşıma suyla değirmen döndürmenin mümkün olmadığını gösteriyor. Verimliliklerini yükseltebilen ülkeler, bir iki **küçük ülke** hariç, kendileri teknoloji geliştirebilen ülkelerdir. Türkiye’de anılan yıllarda bu yönde hiç çaba gösterilmedi mi? İki hafta sonra bu konuda ne yaptığımızı göz atınca, “enformasyon toplumu”nun neresindeyiz konusu açıklık kazanacak.

<http://www.inovasyon.org>

CBT. 17 Eylül 2005